

เมื่อคนเรียนอุดมศึกษาน้อยลง สถาบันอุดมศึกษาจะทำอย่างไร

สถานการณ์ด้านอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันทั้งของรัฐบาลและเอกชนค่อนข้างน่าเป็นห่วงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่อาจมีผลต่อการรับนักศึกษาที่ไม่ได้ตามเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่ส่อแววให้เห็นว่าคุณภาพที่กระทรวงศึกษาธิการเคยคาดการณ์ไว้เมื่อปี 2554 ว่าจะอีก 30 ปีข้างหน้าจำนวนประชากรลดลง คนเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐน้อยลง ซึ่งเห็นได้จากการรับนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในปีนี้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เริ่มเห็นชัดว่าเริ่มลดลง ขณะเดียวกับที่สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ยังมุ่งเน้นในการรับนักศึกษาเข้าเรียนยังเน้นกลุ่มเป้าหมาย ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบกับในปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดเป็นจำนวนมาก

สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เหล่านี้พยายามใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการดึงเด็กเข้าเรียน และอาจส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ความจำเป็นในการปฏิรูปอุดมศึกษาแบบเข้มข้นและเป็นรูปธรรม ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาไว้ 4 แนวทางดูเหมือนว่าไม่ได้เน้นอุดมศึกษา เป็นสำคัญ ทั้งๆ ที่เป็นหน่วยผลิตคนส่งมอบของประเทศ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการอิสระที่กำลังจะเกิดขึ้นมาทำงานด้านการปฏิรูปควรที่จะหยิบยกรากิฏุมหาวิทยาลัยร้างเพราะไม่มีเด็กเรียนในอนาคตเป็นประเด็นที่จะต้องปรับระบบ

อุดมศึกษา ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเองก็ต้องเตรียมการปรับตัวลง (รู้ร้อนรู้หนาวกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น) ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาที่เริ่มดำเนินการไปบ้างแล้ว

สำหรับทางออกในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ม.6 (กลุ่มวัยเรียน) ที่ลดลงในอนาคต และจะส่งผลกระทบต่อนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามีน้อยลง อาจใช้แนวทางทั้งระดับชาติ และระดับสถาบันเป็นมาตรการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. รัฐบาลควรย้อนกลับพิจารณามติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2554 เรื่องร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางจัดตั้งมหาวิทยาลัยของรัฐโดยการหลอมรวม ยุบรวมสถาบันอุดมศึกษามติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเห็นด้วยกับมาตรการยุบรวมมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัดที่มีมหาวิทยาลัยมากกว่า 2 แห่งขึ้นไป รวมให้เป็นมหาวิทยาลัยเดียวในจังหวัดเดียว หากมีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวตั้งแต่ปี 2554 จนกระทั่งปัจจุบัน ประชาชนอาจได้เห็นมหาวิทยาลัยมีการยุบรวม/หลอมรวมเกิดขึ้น เป็นการประหยัดงบประมาณและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดย กกอ. จะต้องมีความเข้มงวดในการพิจารณาให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งใหม่ แม้ว่ามีการประกาศฉบับใหม่ออกมาบังคับใช้แล้ว แต่ควรอนุมัติเฉพาะสถาบันที่

เปิดสอนหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยของรัฐผลิตไม่ได้หรือเน้นเฉพาะสาขาวิชาขาดแคลน หรือมีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะหลักสูตรนานาชาติเท่านั้น เพื่อให้มีสถาบันอุดมศึกษาเกิดใหม่ที่มีความแปลกใหม่ และเป็นสถาบันอุดมศึกษาคุณภาพสูงจึงให้ต่างชาติมาเข้าเรียน

3.ปรับรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาบางกลุ่มให้ทันเทรับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) เป็นหลัก โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนอกรั้วเรียน (Non AGe Group) เป็นกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มแรงงาน/วัยทำงาน (Working adults) เป็นการอุดมศึกษาผู้ใหญ่ ดังเช่นสถาบันอุดมศึกษาในสิงคโปร์แห่งหนึ่ง ชื่อ Singapore

Institute of Management University (SIM University UniSim) เปิดสอนระดับปริญญา ทั้งปริญญาตรี โท และเอกใน 4 คณะได้แก่ 1) School of Arts & Social Sciences 2) School of Business 3) School of Human Development 2 Social Sciences และ 4) School of Science of Technology ระดับปริญญาตรี เรียนภาคค่ำ วันธรรมดา (Weekday evenings) และวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ (Saturdays and Sundays) ส่วนระดับบัณฑิตศึกษา (graduate Programmes) เรียนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ (วันเสาร์-อาทิตย์) นอกจากนี้ยังจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education and Training-CET) เพื่อเพิ่มสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ทักษะชีวิต ผู้เข้าอบรมในหลักสูตรต่างๆ ของ CET สามารถนำไปเทียบโอนในหลักสูตรระดับปริญญาได้ ตัวอย่างการจัดการศึกษาของ SIM

ในประเทศสิงคโปร์โดยย่อดังกล่าว คณะกรรมการอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะมาทำงานในการปฏิรูปการศึกษา อาจผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีอยู่เต็มประเทศผันตัวเองไปผลิตบัณฑิตในรูปแบบอุดมศึกษาผู้ใหญ่ เน้นกลุ่มเป้าหมายคนทำงานโดยให้สามารถศึกษาต่อได้ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก รูปแบบมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นอยู่ในปัจจุบันน่าจะพลิกโฉมเป็นอุดมศึกษาผู้ใหญ่ได้มากกว่าสถาบันอื่น เนื่องจากมีประสบการณ์สูงมากในการจัดการศึกษาภาคค่ำ และวันหยุดในโครงการการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กคป.ป.) แทนที่จะยึดม.6 เป็นเป้าหมายหลักก็ควรปรับตัว ณ วันนี้ อาจกำหนดให้มีสถาบันนำร่อง ภาคภูมิศาสตร์ละ 1 แห่ง ทั่วประเทศ

4.ยกเครื่องเปิดหลักสูตรที่เป็นความต้องการของประเทศ และประเทศในกลุ่มอาเซียน

หลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่เริ่มมีผู้เรียนสมัครเข้าเรียนน้อยลง บางสาขาวิชาอาจไม่มีผู้สมัครเข้าเรียน หรือเข้าเรียนน้อยมากไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายควรยุบเลิก ควรหันไปเปิดสอนหลักสูตรที่เป็นสาขาวิชาขาดแคลนและปรับให้มีการเรียนการสอนบางรายวิชาโดยใช้ภาษาอังกฤษ เน้นให้มีสหกิจศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน ทำความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาประเทศในกลุ่มอาเซียนในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน มีการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน หรืออาจขยายการเปิดสอนในต่างประเทศโดยจัดทำ

เป็นหลักสูตรนานาชาติ เปิดสอนหลักสูตรบางหลักสูตรเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) รับกลุ่มผู้เรียนจากต่างประเทศเป็นการขยายตลาดนักศึกษาออกประเทศ

5.ปรับโฉมการบริการวิชาการแก่สังคมด้วยการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing education) สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มพัฒนาชุมชนควรมุ่งเน้นการให้บริการการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะไปที่บุคคล 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการความรู้เพื่อไปประกอบอาชีพ หรือตรงตามที่นายจ้าง/แหล่งงานต้องการไม่ได้มุ่งปริญญาอาจหวังเพียงได้ใบรับรองหรือประกาศนียบัตรในวิชาชีพ/หลักสูตรที่เข้ามาเรียน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้โดยไม่ได้มุ่งหวังเพื่อไปประกอบอาชีพแต่นำไปใช้ในงานอดิเรก เพื่อทันการเปลี่ยนแปลงของโลก หรือสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

6.ปรับการผลิตครูเป็นระบบปิดโดยวิทยาลัยครู/วิทยาลัยวิชาการศึกษา

สถานการณ์ในการผลิตครูสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ เอกชน และสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ระดับอาชีวศึกษาของไทยที่ยังไม่นิ่งและยังมีความขาดแคลนในบางสาขารวมทั้งบัณฑิตครู บางส่วนมีคุณภาพต่ำ นายกรัฐมนตรี (พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้เสนอให้ปรับระบบการผลิตครู ปัจจุบันให้ใช้แนวการผลิตครูในอดีตที่เป็นแบบวิทยาลัยครู ในการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ หากจะต้องมีการปรับปรุงระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน การผลิตครูจะต้องเน้นระบบคุณภาพ ทั้งปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิต ดังนั้นกระทรวงอุดมศึกษาที่กำลังดำเนินการยกร่างขึ้นควรจัดองค์การให้มีการฝึกหัดครู หรือสำนักผลิตครูและพัฒนาครูอยู่ในสังกัด และปรับมหาวิทยาลัยราชภัฏบางแห่งที่มีความโดดเด่น และศักยภาพสูงในการผลิตครูเข้ามาอยู่ในสังกัดแต่ปรับสถานภาพใหม่เป็นวิทยาลัยครูหรือวิทยาลัยวิชาการศึกษา ผลิตครูหลักสูตร ป.ตรี ป.โท และ ป.เอก การผลิตครูเป็นการผลิตในระบบปิด อาจกำหนดให้มีสำนักงานศึกษาธิการ ภาคการศึกษาละ 1 แห่งทั่วประเทศ

การลดลงของประชากรวัยเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากสาเหตุการเกิดน้อยลงในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งจะส่งผลต่อจำนวนเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาและการเกิดสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการผลิตบัณฑิตปฏิบัติการในสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องพบแน่นอนกับจำนวนนักศึกษาลดลง อาจต้องมีการปิดหลักสูตร ยุบรวมหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มนิยมสูง/คุณภาพสูง/ชื่อเสียงดี โดดเด่นจำเป็นอย่างไรที่จะต้องริเริ่มปรับตัวและแสวงหาแนวทางใหม่ๆ เพื่อความอยู่รอด

โดยเลือกระหว่าง “Survival or Die” ดีกว่าหมกมุ่นอยู่กับการสรรหาอธิการบดีและสร้างความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องแล้วประเทศไทยจะหลุดพ้นกลุ่มประเทศ MIT ได้ไหมครับ

สุรชัย เทียนขาว